

УДК 378.016:811.161.2(045)

Юлія Короткова

ORCID iD 0000-0002-6930-9730

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри гуманітарних дисциплін,
Донецький юридичний інститут МВС України,
вул. Луніна, 89, 87500 Маріуполь, Україна,
y.korotkova1201@ukr.net

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У статті аналізується сутність поняття «комунікативна компетентність майбутнього юриста», розкриваються особливості її формування під час вивчення дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням». Формулюється мета і завдання курсу, характеризуються форми і методи роботи, спрямовані на формування зазначеної компетентності. Наголошено, що через замалий обсяг часу, відведеного на практичні заняття, останні мають розроблятися на основі доречного поєднання мовних та мовленнєвих (комунікативних) вправ, застосування таких форм і методів роботи, як диспут, дискусія, дебати, написання творчих робіт на теми, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта, підготовка проектних робіт тощо.

Ключові слова: комунікативна компетентність; майбутній юрист; методи; українська мова; форми; формування.

<https://doi.org/10.28925/1609-8595.2018.3-4.8488>

Вступ. Вільне володіння державною мовою в її усній і писемній формах, багатством словникового складу, орфографічними й пунктуаційними навичками, готовність до продуктивного спілкування з різними категоріями громадян є не лише показником загальної культури особистості юриста, а й запорукою його успіху в професії, конкурентоспроможності на сучасному внутрішньому й міжнародному ринку праці. Це обумовлюється специфікою роботи правника (слідчого, дільничного, прокурора, судді, адвоката тощо), який має бути готовим не лише грамотно укладати безліч документів (протоколи, заяви, клопотання, угоди та інше), а й виграшно виглядати під час усної комунікації (вміти дискутувати, вступати в полеміку, налаштовувати співрозмовника на свій бік, апелювати до почуттів (судді, присяжних тощо), викликати довіру, переконати тощо). Усе вищезазначене актуалізує необхідність формування комунікативної компетентності майбутнього юриста під час його базової професійної підготовки.

Останнім часом питанням формування комунікативної компетентності майбутніх юристів приділяється знана увага з боку науковців. Зокрема вивченню підлягали такі аспекти зазначеної проблеми, як: професійно-комунікативна компетентність майбутніх юристів в умовах закладу середньої професійної освіти (О. Желнова, 2011), професійно-комунікативна компетентність майбутнього юриста у соціокультурному навчальному середовищі закладу вищої освіти (В. Ніколашкіна, 2017), формування комунікативної компетентності майбутніх юристів на основі застосування інтегративного підходу (О. Косянова, 2008) та за допомогою проектних

технологій (О. Калита, 2011), формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами ІКТ (Е. Бубутсі, 2012), формування професійної комунікативної компетентності майбутніх правознавців під час засвоєння елективних курсів (Г. Ахмєянова, 2016), теоретико-методичні основи професійної комунікативної підготовки майбутніх юристів (С. Зайцева, 2005; Н. Потлачук, 2008; О. Семенов та Л. Насіленко, 2015; О. Усманова, 2005) та ін.

Водночас проблема покращення комунікативної компетентності залишається актуальною, оскільки випускники юридичних ЗВО і факультетів часто демонструють недостатній рівень її сформованості, що не дозволяє їм бути конкурентоспроможними на європейському і світовому ринках праці.

З огляду на викладене, **метою статті** є надання практичних рекомендацій щодо удосконалення комунікативної компетентності студентів-юристів під час засвоєння дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням».

Сутність поняття «комунікативна компетентність майбутнього юриста». Насамперед з'ясуємо сутність поняття «комунікативна компетентність майбутнього юриста» у вітчизняній науці. Зокрема, О. Усманова (2005) характеризує комунікативну компетентність юриста як сукупність мовних знань і навичок, які дозволяють фахівцю здійснювати вибір засобів спілкування відповідно до мовленнєвої ситуації; як систему внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної мовленнєвої юридичної комунікації у певному колі ситуацій професійної взаємодії (с. 11). С. Зайцева (2005) визначає комунікативну компетентність студентів-юристів як особистісну освіту, що включає в себе готовність і здатність

майбутніх фахівців до виконання професійної діяльності. При цьому структуру готовності, на думку дослідниці, складають правові знання і вміння, професійно-особистісні якості (с. 10). Н. Потлачук (2008) характеризує комунікативну компетентність оперуповноважених кримінальної міліції як комплекс знань, умінь і навичок спілкування, що обумовлений специфікою професійної діяльності, особливостями особистості і знаходить вияв у ситуаціях взаємодії, забезпечує ефективність професійного спілкування, спрямованого на вирішення професійних завдань (с. 8–9).

Найбільш повним нам видається тлумачення цього поняття О. Семенов та Л. Насіленко (2015), які комунікативну компетентність майбутнього юриста називають інтегральною особистісною якісною характеристикою фахівця, що поєднує ціннісні установки, комунікативні знання, вміння, навички, здібності, які забезпечують ефективну діалогову взаємодію із суб'єктами правових відносин у певному колі професійних правових ситуацій на основі вільного володіння вербальними і невербальними засобами юридичної комунікації відповідно до морально-етичних норм (с. 69).

Подібної думки дотримується О. Калита (2011), яка зміст поняття «комунікативна компетентність майбутнього юриста» презентує як інтегральне особистісне утворення, що забезпечує ефективність здійснення комунікації в системі професійних відносин і передбачає усвідомлене розуміння цінності професійної комунікації для діяльності юриста, опанування культурою й технологіями комунікації, вербальними, невербальними засобами для її збагачення, оновлення власного комунікативного досвіду. Авторкою доведено, що комунікативна компетентність передбачає глибоке усвідомлення цінності знань із професійної комунікації для юриста, етичних, деонтологічних норм і правил комунікативної взаємодії засобами вербальної, невербальної комунікації, здійснення рефлексії комунікативних дій та прийнятих рішень; сформовану сукупність узагальнених комунікативних умінь і розвинутий емоційний інтелект.

Досить близьким до вищенаведених є визначення досліджуваного поняття, поданого О. Юхимець (2017), яка комунікативну компетентність майбутніх правознавців тлумачить як інтегративні професійно обумовлені і особистісно-значущі цінності, знання, вміння та якості правознавців, що забезпечують ефективну взаємодію у професійній діяльності та найбільш повну самореалізацію в ній. При цьому дослідниця підкреслює інтегративний зміст комунікативної компетентності майбутніх правознавців, адже вона поєднує в собі не лише використання мовної системи, але й соціальний феномен, що функціонує поряд з іншими видами людської діяльності (с. 47).

Узагальнення поглядів науковців дозволило сформулювати власне уявлення про зміст поняття «комунікативна компетентність майбутніх юристів», котре визначаємо як інтегральне особистісне утворення, що має складну структуру (сукупність

знань, умінь і навичок, ціннісних установок, усвідомлення етичних, деонтологічних норм і правил комунікативної взаємодії, готовність до комунікації тощо), кожний компонент якої виконує роль орієнтирів при структуруванні змісту професійної підготовки студента-юриста у закладі вищої освіти.

Особливості формування комунікативної компетентності майбутніх юристів під час засвоєння курсу «Українська мова за професійним спрямуванням». Аналіз робочих навчальних планів підготовки бакалаврів за спеціальностями 081 «Правознавство», 262 «Правоохоронна діяльність» Донецького юридичного інституту МВС України показав, що на аудиторні заняття з української мови за професійним спрямуванням виділяється досить мала частка навчального часу. Так, на факультеті № 2 курсантами (бюджетна форма навчання) державна мова вивчається протягом першого курсу із виділенням на неї 30 годин на практичні заняття. Для студентів контрактної форми навчання ця кількість є ще меншою – 20 годин (4 години – лекційні, 16 – практичні). Цього обсягу навчального часу є надзвичайно мало для формування вищезазначених умінь і навичок. Тому дуже важливим є методично правильна побудова занять із застосуванням сучасних форм і методів навчання.

Метою курсу «Українська мова за професійним спрямуванням» має бути визначено формування високого рівня комунікативної компетентності студентів, що досягається послідовним вирішенням таких *завдань*: узагальнити й систематизувати основні відомості про фонетичну, лексичну, фразеологічну, стилістичну, граматичну системи сучасної української мови у сфері професійного спілкування; навчити послуговуватись такими функціональними стилями української мови, як офіційно-діловий (укладати основні види ділового документа), публіцистичний (будувати виступ відповідно до мети та особливостей аудиторії з дотриманням правил професійної етики), науковий (готувати наукову доповідь, тези конференції, статтю); виробити стійкі навички правильного й комунікативно виправданого вживання мовних засобів у фаховому мовленні; виховувати повагу до української мови.

Як відомо, на заняттях з мови провідним *методом навчання* є метод вправ. При цьому мають використовуватись такі види вправ, як мовні та мовленнєві (комунікативні). Щодо мовних вправ, то їх застосування буде доцільним за умови добору лексико-граматичного матеріалу, орієнтованого на майбутню професію студентів/курсантів. Наведемо приклади таких вправ:

1. Відредагуйте перекладені словосполучення.

Согласно решения – відповідно рішення, несмотря на обстоятельства – не дивлячись на обставини, вынести благодарность – винести подяку, бывший директор – бувший директор, заведующий кафедрой – завідувачий кафедрою, охрана окружающей среды – охорона оточуючого середовища, достижения в области права – досягнення в області права, на протяжении двух месяцев – на протязі двох місяців.

2. Встановіть, яка з форм нормативна.

Запобігати помилкам – запобігати помилок; на захист – в захист; згідно наказу – згідно з наказом; з ініціативи – по ініціативі – за ініціативою; за методом – по методу; набувати досвіду – набувати досвід; надавати відпустку – надавати відпустки; по обов'язку – з обов'язку; старший за брата – старший від брата; позбутися звички – позбутися від звички; на адресу – по адресі; по бажанню – за бажанням; на вимогу – за вимогою – по вимозі; з вини – по вині; за відомостями – по відомостях; відповідно мети – відповідно до мети; по вказівці – за вказівкою; по документу – за документом; за домовленістю – по домовленості; за дорученням – по дорученню – на доручення; по матеріалам – за матеріалами.

3. Відредагуйте речення, поясніть помилки.

По матеріалам справи було зроблено певні висновки. В його роботі зустрічаються поодинокі помилки. Засідання відбудеться в 15.00. Бойова задача була успішно виконана. Вступаючи до університету подали наступні документи... На допит було викликано громадянку Петрову І. В., проживаючу за адресою... Студенти юридичного факультету прийняли участь у мовно-літературному конкурсі. Всі рішення мають бути ухвалені згідно з діючим законодавством.

Корисними також будуть вправи на переклад з російської мови на українську текстів правознавчого характеру. Наприклад,

1. Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина (далее – образовательная организация), осуществляющее образовательную деятельность на основании лицензии от 29 марта 2016 г., серия 90Л01, № 0009082, регистрационный № 2046, выданной Министерством образования и науки, именуемое в дальнейшем «Исполнитель», в лице исполняющего обязанности ректора Плесовских Юрия Гертуровича, действующего на основании Устава, и Красновский Илья Анатольевич, именуемый в дальнейшем «Заказчик», совместно именуемые Стороны, заключили настоящий Договор о нижеследующем:

2. Статья 10 Конституции Украины. Государственным языком в Украине является украинский язык. Государство обеспечивает всестороннее развитие и функционирование украинского языка во всех сферах общественной жизни на всей территории Украины. В Украине гарантируется свободное развитие, использование и защита русского, других языков национальных меньшинств Украины. Государство способствует изучению языков международного общения. Применение языков в Украине гарантируется Конституцией Украины и определяется законом.

3. Правительство требует от государственных служащих свободное владения государственным языком. Согласно Порядка, организует и проводит аттестацию на знание украинского языка уполномоченное высшее учебное заведение. Процесс аттестации происходит в письменной и устной форме. Аттестация в устной форме включает деловой разговор и сообщения-презентацию на установленную тему. В письменной форме – тестовое задание и письменный перевод текста. После прохождения аттестации лица, претендующие на поступление на государственную

службу, получают соответствующие удостоверения.

Утім, на нашу думку, на практичних заняттях перевага все ж таки має надаватись не мовним, а мовленнєвим (комунікативним) усним і письмовим вправам, які будуть виконуватись у спеціально створених викладачем ситуаціях спілкування, найбільш властивих для майбутньої професії студентів/курсантів.

Наприклад, на кожному занятті майбутні правники мають учитись створювати діалогічні й монологічні висловлювання на задані викладачем теми, як-от:

1. Уявіть, що один з вас є директором успішної юридичної компанії, інші – випускники ДЮІ МВС України, які прагнуть працевлаштуватись саме до цієї установи. Проведіть співбесіду з претендентами на заміщення вакантних посад.

2. Один з вас є директором певного закладу загальної середньої освіти, інші – учні 11 класів цього закладу. Проведіть бесіду-опитування щодо майбутнього професійного вибору учнів та порекомендуйте їм вступ до ДЮІ МВС України.

3. Один з вас є відомим адвокатом, інші прийшли до нього задля вирішення певної проблеми, наприклад, поділ майна між рідними братами.

4. Обґрунтуйте ваш професійний вибір. Назвіть недоліки й переваги вашої професії.

Для успішного формування комунікативної компетентності майбутніх правників доцільним є використання таких методів і форм роботи, як: твори-есе, диспути, дискусії, дебати, ділові ігри.

Наприклад, майбутнім фахівцям можна запропонувати підготувати твір-есе на тему «Роль права в житті людини», «Мова в професії юриста», «Всі різні – всі рівні», «Професійний та особистісний профіль успішного юриста» тощо. Твір-есе може стати кінцевим продуктом виконання певної проектної роботи майбутніх юристів.

Приводом для дискусії може стати запитання викладача «Чи може в Україні бути дві державні мови», «Чи необхідно поліцейському володіти державною мовою» тощо.

Доречним буде також організація і проведення диспутів на злободенні теми, серед яких: «Патріотизм – мода чи самосвідомість нації?», «Евтаназія: психологічний та юридичний аспект» та інші.

Не менш ефективним може стати застосування ділових ігор, наприклад, «Юридична фірма», «Час суду», «Битва юристів» тощо.

Корисним буде аудіо- та відеозапис проведених заходів з метою аналізу та самоаналізу студентами/курсантами якості свого мовлення.

Якщо навчальним планом не передбачено вивчення таких дисциплін, як «Ділова українська мова», «Ораторське мистецтво» або «Риторика», то на заняттях з української мови за професійним спрямуванням також варто вчити студентів послуговуватись такими функціональними стилями української мови, як офіційно-діловий (укладати основні види ділового документа), публіцистичний (будувати виступ відповідно до мети та особливостей аудиторії з дотриманням правил професійної етики), науковий (готувати наукову доповідь, тези

конференції, статтю), застосовувати завдання на оволодіння екстралінгвістичними та невербальними засобами спілкування

Досить корисним для формування комунікативної компетентності майбутніх правознавців є створення та проведення лекцій, спецкурсів і спецсеминарів інтегративного змісту, які поєднують мовний, правовий, культурологічний, педагогічний, соціальний компоненти.

Висновки. Таким чином, через замалий обсяг часу, відведеного на практичні заняття з української мови, останні мають розроблятися на основі доречного

поєднання мовних та мовленнєвих (комунікативних) вправ, застосування таких форм і методів роботи, як диспут, дискусія, дебати, написання творчих робіт на теми, споріднені з майбутньою професією студента/курсанта. Це сприятиме успішному формуванню комунікативної компетентності майбутніх правознавців.

Щодо перспектив подальших розвідок у даному напрямку, то необхідним є вивчення питання про формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами інших навчальних дисциплін.

Література

- Желнова О. О. Формирование профессионально-коммуникативной компетентности будущих юристов в условиях среднего профессионального учебного заведения: автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2011. 25 с.
- Зайцева С. Е. Формирование коммуникативной компетентности студентов юридических специальностей в процессе обучения иностранному языку: автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования». Москва, 2005. 24 с.
- Калита О. П. Формування комунікативної компетентності майбутніх юристів засобами проектних технологій: автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти». Київ, 2011. 20 с.
- Косянова О. М. Интегративный подход к формированию профессиональной коммуникативной компетентности студентов правовых специальностей: автореф. дисс... д-ра. пед. наук: 13.00.02 «Теория и методика обучения и воспитания». М., 2008. 49 с.
- Николашкина В. Е. Развитие профессионально-коммуникативной компетентности будущих бакалавров юриспруденции в социокультурной образовательной среде вуза: автореф. дисс... канд. пед. наук: 13.00.08 «Теория и методика профессионального образования. Великий Новгород, 2017. 25 с.
- Потлачук Н. В. Коммуникативная компетентность сотрудников криминальной милиции: автореф. дисс... канд. психол. наук: 19.00.06 «Юридическая психология». Санкт-Петербург, 2008. 21 с.
- Семенов О. М., Насіленко Л. А. Професійна комунікативна підготовка майбутніх юристів: теорія і практика: монографія. Суми: СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. 324 с.
- Усманова Е. Ф. Речевая коммуникация в юридической практике: автореф. дисс... канд. юрид. наук: 12.00.01 «Теория и история права и государства». Саранск, 2005. 25 с.
- Юхимець О. І. Інтегративний зміст комунікативної компетентності майбутніх правознавців. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 2017. № 11 (19). С. 44–48. DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116815.
- Akhmejanova G., Olzhabayev B., Grigoryeva R., Karibaeva Zh, Avilkhana A., Sakenov Z. Formation of professional competence of legal specialty students in the elective courses studying. *International Journal of Environmental & Science Education*. 2016. Vol. 11. №. 18. P. 11163–11173.
- Μπουμπούτση Ε. Ανάπτυξη Επικοινωνιακής Δεξιότητας στις Ξένες Γλώσσες μέσω Ψηφιακών Υλικών. Χαρακτηριστικά τους και Βαθμός Αξιοποίησης των Δυνατοτήτων της Τεχνολογίας: μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, 2012. 154 σ.

References

- Zhelnova, O. O. (2011). *Formirovanie professional'no-kommunikativnoj kompetentnosti budushhih juristov v usloviyah srednego professional'nogo uchenogo zavedenija* [Formation of professional communicative competence of future lawyers in the conditions of an average professional educational institution]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.08. Moscow, Russia (rus).
- Zajceva, S. E. (2005). *Formirovanie kommunikativnoj kompetentnosti studentov juridicheskikh specialnostej v processe obuchenija inostrannomu jazyku* [Formation of communicative competence of students of legal specialties in the process of teaching a foreign language]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.08. Moscow, Russia (rus).
- Kalyta, O. P. (2011). *Formuvannya komunikativnoyi kompetentnosti majbutnix yurystiv zasobamy proektnykh tehnologij* [Formation of communicative competence of future lawyers by means of project technologies]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.04. Kiyv, Ukraine (ukr).
- Kosyanova, O. M. (2008). *Integrativnyj podhod k formirovaniju professionalnoj kommunikativnoj kompetentnosti studentov pravovyh specialnostej* [Integrative Approach to the Formation of Professional Communicative Competence of Law Students]. Extended abstract of doctor's thesis: 13.00.02. Moscow, Russia (rus).
- Nikolashkina, V. Ye. (2017). *Razvitie professionalno-kommunikativnoj kompetentnosti budushhih bakalavrov jurisprudencii v sociokulturnoj obrazovatelnoj srede vuza* [Formation of the professional communicative competence of future bachelors of jurisprudence in the socio-cultural educational environment of the university]. Extended abstract of candidate's thesis: 13.00.08. Velikiy Novgorod, Russia (rus).

- Potlachuk, N. V. (2008). *Kommunikativnaja kompetentnost sotrudnikov kriminalnoj milicii [Communicative competence of the employees of the criminal militia]*. Extended abstract of candidate's thesis: 19.00.06. Saint Petersburg, Russia (rus).
- Semenog, O. M. & Nasilyenko, L. A. (2015). *Profesijna komunikativna pidgotovka majbutnix yurystiv : teoriya i praktyka [Professional communicative training of future lawyers: theory and practice]*. Sumy, Ukraine: SumDPU imeni A. S. Makarenka (ukr).
- Usmanova, E. F. (2005). *Rechevaja komunikacija v juridicheskoj praktike [Speech communication in legal practice]*. Extended abstract of candidate's thesis: 12.00.01. Saransk, Russia (rus).
- Yukhymcz, O. I. (2017). Integratyvnyj zmist komunikativnoyi kompetentnosti majbutnikh pravoznavciv [Integrative content of the communicative competence of future lawyers]. *ScienceRise: Pedagogical Education*, 11 (19), 44–48. DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116815 (ukr).
- Akhmejanova G., Olzhabayev B., Grigoryeva R., Karibaeva Zh, Avilkhana A., Sakenov Z. (2016). Formation of professional competence of legal specialty students in the elective courses studying. *International Journal of Environmental & Science Education*, Vol. 11, № 18, 11163–11173 (eng).
- Μπουμπούτση Ε. (2012). Ανάπτυξη Επικοινωνιακής Δεξιότητας στις Ξένες Γλώσσες μέσω Ψηφιακών Υλικών. Χαρακτηριστικά τους και Βαθμός Αξιοποίησης των Δυνατοτήτων της Τεχνολογίας: μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία. Θεσσαλονίκη: Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (gr).

ФОРМИРОВАНИЕ КОММУНИКАТИВНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ЮРИСТОВ НА ЗАНЯТИЯХ ПО УКРАИНСКОМУ ЯЗЫКУ

Короткова Юлия, доктор педагогических наук, доцент, профессор кафедры гуманитарных дисциплин,
Донецкий юридический институт МВД Украины,
ул. Лунина, 89, 87500 Мариуполь, Украина, y.korotkova1201@ukr.net

В статье анализируется сущность понятия «коммуникативная компетентность будущего юриста», раскрываются особенности ее формирования при изучении дисциплины «Украинский язык профессиональной направленности». Формулируется цель и задачи курса, характеризуются формы и методы работы, направленные на формирование указанной компетентности. Подчёркнуто, что по причине недостаточного количества времени, отведенного на практические занятия, последние должны разрабатываться на основе целесообразного сочетания языковых и речевых (коммуникативных) упражнений, применения таких форм и методов работы, как диспут, дискуссия, дебаты, написание творческих работ на темы, родственные будущей профессии студента/курсанта, подготовка проектных работ и т.д.

Ключевые слова: будущий юрист; коммуникативная компетентность; методы; украинский язык; формы; формирование.

FORMATION OF THE COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE LAWYERS IN THE CLASSES ON UKRAINIAN LANGUAGE

Korotkova Yuliya, Doctor of Sciences (Pedagogy), Associate Professor, Professor of the Department of
Humanitarian Disciplines, Donetsk Law Institute of the Ministry of Interior of Ukraine, 89, Lunina Str., 87500
Mariupol, Ukraine, y.korotkova1201@ukr.net

The article analyzes the essence of the notion of «communicative competence of the future lawyer», which is interpreted as an integral personal formation having a complex structure (a set of knowledge, skills and abilities, value systems, awareness of ethical, deontological norms and rules of communicative interaction, readiness for communication, etc.) each component of which plays the role of guidance when structuring the content of professional training of a student-lawyer in a higher education institution. The peculiarities of the formation of communicative competence during the study of the discipline «Ukrainian language for professional purposes» are revealed. In particular, the purpose and tasks of the course are formulated, the forms and methods of work aimed at the formation of the indicated competence are characterized. It is stressed that due to the insufficient amount of time spent on practical classes, the latter should be developed on the basis of an appropriate combination of language and speech (communicative) exercises, the use of such forms and methods of work as dispute, discussion, debate, writing of creative works on topics related to the future profession of a student / cadet, preparation of project works, etc. Audio and video recording of the conducted activities aimed at the analysis and self-analysis of the quality of speech by students / cadets will be useful. It was emphasized that in the classes on the Ukrainian language for professional purposes students should be taught to use functional styles of the Ukrainian language, such as official-business (to conclude the main types of business documents), publicistic (to build a speech according to the purpose and peculiarities of the audience, observing the rules of professional ethics), scientific (to prepare a scientific report, conference theses, an article), apply tasks for mastering extra-linguistic and non-verbal means of communication.

Key words: communicative competence; forms; formation; future lawyer; methods; Ukrainian language.

Стаття надійшла до редакції 28.09.2018
Прийнято до друку 30.10.2018